

ності піти на іншу роботу продемонстрували 33 % респондентів. У той же час у сусідніх країнах готові змінити роботу: у Росії – 14 % співробітників, а в Угорщині, чії показники за задоволеністю зіставні з Україною, – менше 1 % [1].

Сьогодні ринок праці швидко змінюється. Пошук і залучення висококваліфікованих фахівців стає для працевдавців усе більш складним завданням, тому формування прихильності і підвищення задоволеності професіоналів, що вже працюють в компанії, є одними з важливих завдань HR-менеджера. Дослідження людських ресурсів – дієвий і практичний спосіб моніторингу діяльності компанії. Отримані результати допоможуть керівникам приймати ефективні управлінські рішення в галузі управління людськими ресурсами.

Література: 1. Часовська О. А. Порівняльна характеристика моделей управління персоналом в міжнародному бізнесі / О. А. Часовська // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2009. – № 9 (139). – С. 180–186. 2. Одогов Ю. Г. Аудит и контроллинг персонала / Ю. Г. Одогов, Т. В. Никонова. – М.: Экзамен, 2004. – 118 с. 3. Бузько І. Р. Розвиток теорії управління людськими ресурсами: історичний аспект та світовий досвід / І. Р. Бузько, О. А. Часовська // Вісник Донецького національного університету. – Серія В. Економіка і право. – 2009. – Том. 1. – С. 15–19. 4. <http://www.hrliga.com>.

Стаття надійшла до редакції
31.05.2010 р.

УДК 330.322:346.2(477)

Єгорова О. О.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто нормативно-правові акти, в тому числі і законопроекти, щодо запровадження та функціонування нових для України форм спеціальних правових режимів економічної діяльності з акцентом на наявних в них проблемах та неузгодженостях зі взятими на себе Україною міжнародними зобов'язаннями та чинним національним законодавством. Запропоновано заходи щодо систематизації та вдосконалення нормативно-правової бази в цій сфері для забезпечення прискореного розвитку регіонів, галузей та країни в цілому.

Аннотация. Рассмотрены нормативно-правовые акты, в том числе и законопроекты, относительно введения и функционирования новых для Украины форм специальных правовых режимов экономической деятельности с акцентом на существующих в них проблемах и несогласованностях со взятими на себя Украиной международными обязательствами и действующим нацио-

нальным законодательством. Предложены меры по систематизации и усовершенствованию нормативно-правовой базы в этой сфере для обеспечения ускоренного развития регионов, отраслей и страны в целом.

Annotation. The legal texts, including drafts, concerning the establishment and operation of new forms of the special legal regimes of economic activity in Ukraine, focusing on existing problems and inconsistencies with international obligations taken up by Ukraine and current national legislation are considered. There are also indicated measures for the systematization and improvement the legislative framework in this sphere for the development acceleration of regions, sectors and countries as a whole.

Ключові слова: СПРЕД, інвестиційний парк, науковий парк, індустріальний (промисловий) парк, іннополіс, територія перспективного розвитку.

Спеціальні правові режими економічної діяльності (СПРЕД) фактично застосовуються в Україні у формах спеціальних економічних зон (СЕЗ) з 1995 року, територій пріоритетного розвитку (ТПР) з 1999 року, технологічних парків (ТП) з 2000 року та наукових парків (НП) з 2007 року. Поспіх і нехтування демократичними процедурами у запровадженні більшості СПРЕД, недосконалість нормативно-правової бази у цій сфері та її неузгодженість з міжнародними зобов'язаннями України й європейськими стандартами, непослідовність державної політики та недотримання державою гарантій щодо стабільності правового поля, безперечно, негативно позначилися на ефективності подальшого застосування цього економічного інструментарію. Через це доцільність застосування чинних та запровадження нових для України форм СПРЕД досі залишаються дискусійними серед представників наукових, владних, політичних, бізнесових та інших кіл. Однак позитивний світовий досвід використання СПРЕД та сучасний критичний стан економіки України зумовлюють необхідність переосмислення засад застосування цього економічного інструментарію, спонукають до його використання для подолання фінансово-економічної кризи та забезпечення інвестиційно-інноваційної спрямованості розвитку національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку. До того ж, в 2010 році закінчується термін дії п'ятирічного мораторію на надання нових та розширення існуючих пільг із сплати податку на додану вартість, що дає правові підстави запровадити нові форми СПРЕД у цих цілях. Тому наразі актуальними є аналіз нормативно-правових актів та їх проектів щодо запровадження нових форм СПРЕД в Україні, оцінка їх узгодженості з чинним національним законодавством та європейськими стандартами.

Джерельною базою дослідження стали нормативно-правові акти, останні законопроекти у цій сфері та роботи вітчизняних вчених щодо результатів та перспектив застосування окремих форм СПРЕД в Україні, зокрема М. Влашука [1], Лушкін В. А. [2], Мазур О. А. [3], Чмир О. С. [4]. Водночас процесу запровадження нових форм СПРЕД ще бракує цілісного і системного погляду на цей економічний інструментарій.

Метою статті є внесення пропозицій щодо систематизації та узгодженості з національним законодавством і європейськими стандартами нормативно-правової бази щодо запровадження нових форм СПРЕД в Україні. Для досягнення цієї мети було проаналізовано чинні нормативно-правові акти щодо СПРЕД та законодавчі ініціативи щодо нових форм.

Пропозиції щодо запровадження нових форм СПРЕД в Україні, які надходили до Верховної Ради Украї-

ни впродовж 2004 – 2010 років у вигляді законопроектів, можна згрупувати за напрямками індустріально-промислового [5 – 9], інвестиційного [10; 11] та науково-інноваційного [12 – 16] спрямування.

Створення елементів розвитку інноваційної інфраструктури України (зокрема інноваційних центрів, НП, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, технополісів і соціотехнополісів у складі кластер-технопарків) передбачене низкою нормативно-правових документів.

До основних сучасних чинників негативного впливу на ефективність функціонування та запровадження нових форм СПРЕД в Україні слід віднести:

Відсутність системного бачення ролі СПРЕД як інструментарію вирішення економічних проблем регіонів, галузей і країни в цілому. Відсутнє визначення місця і ролі СПРЕД, у тому числі і нових форм СПРЕД, у реалізації завдань чинних Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. та відповідних регіональних стратегій розвитку, Стратегії економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004 – 2015 роки. У проекті Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [17] в контексті розвитку інноваційної інфраструктури лише згадується про технопарки, наукові центри, науково-технічні підприємства та фонди і зазначається, що розвиток інноваційної інфраструктури потребує всебічної державної підтримки. У проекті стратегії розвитку України "Україна-2020: стратегія національної модернізації" [18], передбачено заходи щодо створення сучасної інноваційної системи з використанням таких форм і функціональних одиниць СПРЕД, як ТП, НП, технополісів, бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій. Проте використання інших чинних форм СПРЕД (СЕЗ, ТПР) і в цілому використання СПРЕД як економічного інструментарію прискорення розвитку економіки країни належним чином не визначено.

Неузгодженість окремих нормативних проектів щодо СПРЕД із чинним національним законодавством та міжнародними зобов'язаннями України. Передбачені у законопроектах про створення інвестиційних парків [10], іннополісів [14; 16], зон розвитку високих і нових технологій [15] норми щодо запровадження цих нових форм СПРЕД рішеннями Кабінету Міністрів України суперечать ст. 92 Конституції України [19]. У законопроекті щодо інвестиційних парків також на Кабінет Міністрів України покладалося створення органу управління парку (Національного Агентства з питань залучення інвестицій та управління інвестиційними парками) з функціями центрального органу виконавчої влади та сферою діяльності не лише на території інвестиційного парку, що не відповідає п.15 ст. 106 Конституції України [19]. Цей же законопроект за своєю суттю є новою редакцією рамкового закону щодо СЕЗ, що не відповідає ієрархії нормативно-правових документів. Також положення законопроектів щодо запровадження нових форм СПРЕД частково не відповідають актам *acquis communautaire*, зокрема через відсутність визначень граничної кількості функціональних елементів кожної з нових форм СПРЕД, що не узгоджується з Угодою про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством і їх державами-членами [20].

Необхідність системного доопрацювання законопроектів про запровадження нових форм СПРЕД. Деякі визначення нових форм СПРЕД (щодо іннополісів та зон розвитку високих і нових технологій) абсолютно тотожні й не містять необхідних характерних ознак, які відрізняють по суті їх поміж собою. Їх, відповідно до положень

законопроектів [14 – 16], можна розглядати як різновид ТП, а саме інноваційні ТП, а промислові парки, згідно з рамковим законом щодо СЕЗ, як функціональні типи СЕЗ, а не як окремі форми СПРЕД. Слід зазначити, що на виконання Указу Президента [21] щодо здійснення заходів зі створення на базі Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" технополісу у галузі високих технологій при доопрацюванні відповідного законопроекту [12] і прийнятті Закону України "Про науковий парк "Київська політехніка" [22], в ньому було вилучено пункти щодо пільг для суб'єктів господарювання, що відмежувало його за умовами діяльності від чинних СЕЗ, а назву "технополіс" було замінено на "науковий парк". Однак, на відміну від умов цього закону, в рамковому Законі України "Про наукові парки" [23] (ст. 19 та 20) визначено певні форми державної допомоги НП, що відновлює підстави розглядати їх як функціональний тип СЕЗ і створює правову колізію з відповідними правовими наслідками. У прийнятому за основу в першому читанні законопроекті про індустріальні (промислові) парки відсутні положення, спрямовані на заохочення функціонування на їх території інноваційних підприємств, хоча, відповідно до чинної Концепції державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2008 – 2012 роки", вони мають бути елементами розвитку інноваційної інфраструктури.

Заполітизованість процесу запровадження нових форм СПРЕД. Подані до Верховної Ради законопроекти тривалий час не розглядаються, не доопрацьовуються чи не набувають статусу законів через політичне протистояння їх авторів й опонентів та несистемну роботу Верховної Ради України. Так, поданий у вересні 2005 року до Верховної Ради законопроект щодо інвестиційних парків [10] так і не було розглянуто в першому читанні. Законопроекти щодо іннополісів [14], зон розвитку високих і нових технологій [15] та один із законопроектів щодо індустріальних (промислових) парків [7], внесений головою КМУ в червні 2007 р., були одночасно відкликані (23 листопада 2007 року) у зв'язку з початком роботи Верховної Ради України 6-го скликання, але надалі їх розгляд так і не було здійснено. А поданий 30 листопада 2007 року проект Закону "Про стимулювання розвитку високих технологій в Україні" [16] досі не розглядався в першому читанні. Прийнятий у червні 2009 року в першому читанні проект закону "Про індустріальні (промислові) парки" [8] досі не доопрацьовано і не прийнято як закон України.

Збереження несистемного підходу негативно позначається на ефективності застосування нових форм СПРЕД в Україні, довірі інвесторів до цього економічного інструментарію та інвестиційній привабливості країни загалом.

Для забезпечення системного запровадження та подальшого ефективного застосування нових форм СПРЕД в Україні доцільно:

по-перше, деполітизувати процеси запровадження і застосування СПРЕД. Розглядати СПРЕД як економічний інструментарій забезпечення національних інтересів України. Обирати форму, функціональний тип і термін дії СПРЕД на засадах проблемно-цільового підходу до вирішення конкретних економічних проблем розвитку регіонів, галузей і країни в цілому. Відповідні позиції мають бути закладені при розробці програми діяльності нового уряду України;

по-друге, при напрацюванні нормативно-правових документів щодо запровадження нових форм СПРЕД, забезпечити дотримання ієрархії в чинних нормативно-правових актах та узгодженість із взятими Україною зобов'язаннями за міжнародними угодами. Унормувати засади створення і функціонування усіх форм СПРЕД в одному рамковому законі (наприклад, в Законі "Про загальні

засади запровадження і застосування спеціальних правових режимів економічної діяльності в Україні"). Передбачити безпосереднє запровадження конкретних СПРЕД тільки для вирішення визначених економічних проблем і на підставі окремих законів. При доопрацюванні до другого читання проекту Закону України "Про індустріальні (промислові) парки" включити до нього положення щодо розміщення на території таких парків інноваційних підприємств. На перехідний період до вступу України в ЄС передбачити можливість запровадження СПРЕД, які забезпечують прискорене вирішення економічних проблем і швидке зростання економічних показників країни, хоча і не повністю відповідають стандартам ЄС;

по-третє, внести доповнення до чинних Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року та відповідних регіональних стратегій розвитку, передбачивши використання потенціалу СПРЕД у реалізації завдань, визначених у цих документах;

по-четверте, доопрацювати проект "Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів", із визначенням в ньому ролі і місця СПРЕД як економічного інструментарію.

Здійснення запропонованих заходів та законодавче закріплення пропозицій систематизує застосування чинних і запровадження нових форм СПРЕД в Україні, сприятиме більш ефективному їх функціонуванню, відновить довіру інвесторів до СПРЕД, поліпшить інвестиційний клімат в Україні та дозволить прискорити перехід до інноваційної моделі розвитку економіки країни.

У подальшій перспективі доцільно провести наукове дослідження щодо впливу застосування нових форм СПРЕД на економіку країни та формування економічної безпеки держави.

Література: 1. Влашук М. ПриПАРКована індустрія / М. Влашук // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 23. – С. 9–11. 2. Лушкін В. А. Вільні економічні зони у національній економіці та перспективи їх розвитку [Карті] : монографія / В. А. Лушкін. – Житомир : Житомир, 2001. – 227 с. 3. Мазур О. А. Технологічні парки. Світовий та український досвід / О. А. Мазур, В. С. Шовкалюк. – К. : Прок-Бизнес, 2009. – 70 с. 4. Чмир О. С. Щодо подальших перспектив застосування в господарській практиці України спеціальних економічних режимів / О. С. Чмир // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2007. – № 3. – С. 179–184. 5. Про загальні засади створення та функціонування промислових парків [Текст] : проект Закону України [подано 05.04.04]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=17705. 6. Про експериментальний промисловий парк "Київщина" [Текст] : проект Закону України [подано 05.04.04]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=17711. 7. Про індустріальні (промислові) парки [Текст] : проект Закону України [подано 27.06.07]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30506. 8. Про індустріальні (промислові) парки [Текст] : проект Закону України [подано 27.08.08]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33158. 9. Про основи створення індустріальних

парків [Текст] : проект Закону України [подано 23.12.08]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=34022. 10. Про загальні засади створення і функціонування інвестиційних парків : проект Закону України [подано 08.09.05]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=25374. 11. Про території перспективного розвитку [Текст] : проект Закону України [подано 28.04.10]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=37616. 12. Про технополіс "Київська політехніка" [Текст] : проект Закону України [подано 09.02.06]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=26882. 13. Про наукові парки [Текст] : проект Закону України [подано 05.03.2007]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=29646. 14. Про іннополіси [Текст] : проект Закону України [подано 14.06.07]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30396. 15. Про зони розвитку високих і нових технологій [Текст] : проект Закону України [подано 26.06.07]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30473. 16. Про стимулювання розвитку високих технологій в Україні [Текст] : проект Закону України [подано 30.11.07]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30853. 17. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів : проект стратегії [Електронний ресурс] // Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=46017&showHiddep=1. 18. Україна-2020: стратегія національної модернізації : проект стратегії [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/file/link/144790/file/Strategy_2020.doc. 19. Конституція України [чинна з 28.06.96]. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>. 20. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським співтовариством та їх державами-членами // Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – 29 червня. 21. Питання Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" [Текст] : указ Президента України [прийнятий 30.08.04] // Урядовий кур'єр. – 2004. – 3 вересня. 22. Про науковий парк "Київська політехніка" [Текст] : закон України [прийнятий 22.12.06 : чинний з 20.01.07] // Урядовий кур'єр. – 2007. – 20 січня. 23. Про наукові парки [Текст] : закон України [прийнятий 25.06.09 : чинний з 01.01.10] // Урядовий кур'єр. – 2009. – 5 серпня.

*Стаття надійшла до редакції
28.05.2010 р.*